

Səyyad AĞAYEV,

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin
Polis Akademiyasının “Cinayət prosesi” kafedrasının
rəisi, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Fidan ƏKBƏROVA,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının magistrantı

CİNAYƏT YOLU İLƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ PUL VƏSAİTLƏRİNİN LEQALLAŞDIRILMASINA QARŞI MÜBARİZƏNİN ƏHƏMİYYƏTİ VƏ MİLLİ HÜQUQİ ƏSASLARI

Açar sözlər: çirkli pullar, cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlər, pulların yuyulması, cinayət, beynəlxalq müqavilə, hüquqi əsaslar.

Key words: dirty money, proceeds of crimemoney laundering, crime international agreement, legal grounds

Ключевые слова: грязные деньги, доходы от преступлений, отмывание денег, преступление, международное соглашение, юридические основания.

Müasir dövrdə beynəlxalq sülhə və təhlükəsizliyə, dövlətlər və xalqlar arasında dinc-yanaşı yaşamağa, bütövlükdə beynəlxalq birliyin həyati əhəmiyyətli maraqlarına xüsusi təhlükə törədən beynəlxalq xarakterli cinayətlərdən biri də cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərin leqallaşdırılması – başqa sözlə, çirkli pulların yuyulmasıdır.

Beynəlxalq sənədlər və müxtəlif dövlətlərin qanunvericiliyinin təhlilini əsasında sadə şəkildə demək olar ki, çirkli pulların yuyulmasının tərifi öz cinayətindən əldə edilən gəlirlərə sahib olmaq və cinayətkar əmlakın hər hansı bir şəkildə idarə edilməsinə və ya saxlanmasına kömək etmək də daxil olmaqla cinayət əmlakının idarə edilməsi və ya ona malik olmanın bütün formalarını əhatə edir. Qeyd etmək lazımdır ki, çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi iqtisadi nəticələri olan maliyyə cinayətləridir və

çirkli pullardan terrorizmin maliyyələşdirilməsində də istifadə olunduğu üçün bu əlaqəli cinayətlərin cəmiyyət həyatına və dünya iqtisadiyyatına vurduğu zərəri gözardı etmək mümkün deyildir. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pulların yuyulmasının (PY) səbəb olduğu mənfi nəticələri iqtisadi və ictimai-siyasi olmaqla fərqləndirə bilərik. Pulları yumaqda məqsəd onun qeyri-qanuni mənşəyini gizlətmək və leqallaşdırmaq olduğundan cinayətkar sərmayəni az effektiv iqtisadi sektora qoya bilər ki, bu da qeyri-optimal sərmayə qoyuluşuna gətirib çıxarır. İkinci bir tərəfdən sərmayə qoyulmuş çirkli pullar təmiz sərmayə qoyuluşuna mane ola bilər. Üçüncü bir tərəfdən isə çirkli pullar qeyri-sağlam rəqabətə yol açar bilər. Belə ki, çirkli pulların yuyulması ilə məşğul olan hər hansı bir şəxsin yaratdığı müəssisə və ya təşkilat qazanc əldə etmək məqsədilə çalışmaya da bilər və bununla da həmin müəssisə və ya təşkilat tərəfindən təklif olunan xidmətlərin dəyəri analoji təmiz müəssisə və ya təşkilat tərəfindən təqdim edilən xidmətlərin dəyərindən çox aşağı ola bilər. İctimai-siyasi nəticələrə gəldikdə isə vurğulamaq lazımdır ki, cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərin yuyulması ən başlıcası ölkədə cinayətkarlıq statistikasının artımına səbəb olur. İkinci bir yandan cinayət yolu ilə əldə olunmuş gəlirlərin yuyulmasına müəyyən orqanların səssiz qalması üçün rüşvət təklifləri olacaqdır ki, bu da ölkədə rüşvətçuluğun artımına gətirib çıxaracaqdır və cinayətkar-

lar ölkənin iqtisadiyyatı üzərində hegemonluq etməyə başlayacaqlar. Bu da son nəticədə siyasi idarəçiliyi ələ almaq istəyinə və ölkədə dincliyin pozulmasına gətirib çıxara bilər.

Çirkli pulların yuyulması kifayət qədər ciddi problem olduğundan bu mövzuda müxtəlif hüquqşünaslar, professorlar və digər hüquq elmləri mütəxəssisləri tərəfindən bir çox kitablar nəşr olunmuş, rəsmi qəzet və jurnallarda məqalələr dərc olunmuşdur. Belə ki, bu sahədə K.Sullivanın, C.Kassaranın, D.C.Robinsonun, C.Turnerin, Pyotr Lilleyin, Zaur Hacılinın və s. müəlliflərin əsərlərini qeyd etmək olar. Bütün bu kitabların rəhbər istiqaməti birdir: çirkli pulların yuyulması mexanizmini müəyyən etmək və ona qarşı effektiv mübarizə aparmaq.

Bir ifadə kimi isə “pulların yuyulması” heç də uzaq keçmişdə deyil, keçən əsrin sonlarında ABŞ-da mafianın gördüyü işlərlə əlaqədar işlənməyə başlamışdır. O vaxtlar mafiya dələduzluqdan, fahişəlikdən, qumar oyunlarından, qaçaq yolla gətirilmiş spirtli içkilərin satışından və qanunla qadağan olunan digər bu qəbil əməllərdən əldə etdiyi gəlirləri qanuni mənbələrdən əldə olunmuş kimi göstərməyə və sübut etməyə çalışırdı. Bu məqsədlə Al Kapone başda olmaqla mafiya adamları çirkli pulları nağd pulla işləyən qanuni biznesə qoymağa başlamışdılar. Bu biznesdə böyük pay isə özəl çamaşırxanalara məxsus idi. Məhz ona görə də bu cür çamaşırxanalarda çirkli paltardan başqa həm də “çirkli” pulların “yuyulduğu” deyilirdi. Kütləvi informasiya vasitələrində bu cür “pulların yuyulması” əməlləri ilk olaraq “Votergeyt qalmaqalı” zamanı “Guardian” qəzeti tərəfindən hallandırılmışdı [11, s.143]. O vaxt ABŞ Prezidenti Riçard Niksonun seçki qərarı qeyri-qanuni topladığı ianələri Mexikodakı hesabına köçürüb daha sonra Mayamidəki şirkəti vasitəsilə geri qaytarmışdı. Bəlkə də mütəşəkkil cinayətkarlıqla (mafiya) üzvləşən ilk ölkələrdən olduğuna görədir ki, çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə üzrə qanunvericilik ABŞ-da başqalarından daha tez formalaşdırılmağa başlamışdır. Artıq 1970-ci ildə ABŞ Konqresi tərəfindən PY problemi ilə birbaşa əlaqəsi olan üç əsas qanun (“Mütəşəkkil cinayətkarlıq üzrə nəzarət”, “Bank sirri” və “Narkotiklərin yayılmaması üzrə

ümumi nəzarət” haqqında qanunlar) qəbul edilmişdi. 1986-cı ildə isə narkotiklərin dövriyyəsi ilə yanaşı, digər predikativ cinayətləri nəzərdə tutan “Pulların yuyulması üzrə nəzarət” (“Money Laundering Control Act”) haqqında qanun qəbul edilmişdir. Beynəlxalq aləmdə PY məsələsi keçən əsrin 80-ci illərində öz aktuallığını artırmağa başlamışdır və artıq 1988-ci ildə BMT-nin Narkotik və psixotrop maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında Konvensiyası (bundan sonra – Vyana Konvensiyası) hazırlanıb dövlətlərin ratifikasiyasına açıq elan edilmişdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1988-ci il Narkotik Vasitələrin və Psixotrop Maddələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Konvensiyası 1990-cı il noyabrın 11-də qüvvəyə minib. 2020-ci ilin iyununa olan məlumata görə, Konvensiyanın 191 Tərəfi var. 1988-ci il Konvensiyası 1970 və 1980-ci illərdə baş verən siyasi və sosioloji hadisələrin ardınca qəbul edilmişdir. Əsasən inkişaf etmiş dünyada rekreasiya məqsədləri üçün koka-in və heroinə artan tələbat ənənəvi olaraq koka və tiyəkin becərildiyi coğrafi ərazilərdə qeyri-qanuni istehsalın artmasına səbəb oldu. Narkotik vasitələrin qeyri-qanuni ticarətinin həcmnin artması ilə beynəlxalq narkotik ticarəti cinayətkar qrupların üstünlük təşkil etdiyi çoxmilyardlarla dollarlıq biznesə çevrildi və bu, 1988-ci il Konvensiyasının yaradılmasına və nəticədə narkotiklərə qarşı mübarizənin genişlənməsinə əsas verdi. 1989-cu ildə “Böyük yeddiliy”in sammitində məsələ kifayət qədər ciddi hesab olunaraq xüsusi Maliyyə Tədbirləri üzrə İşçi Qrupunun (bundan sonra – FATF) yaradılması barədə qərar qəbul edilmişdi. Əgər o vaxtlar FATF 15 üzv dövlətdən ibarət idisə, bu gün ona 37 dövlət və 2 beynəlxalq təşkilat daxildir. Qeyd olunmalıdır ki, qalan ölkələrin də əksəriyyəti FATF tipli digər qurumların üzvüdür. Doğrudur ki, beynəlxalq miqyaslı bir çox digər qurumlar kimi FATF da dövlətlər üçün məcbure-dici heç bir qərar qəbul edə bilməz, qəbul etdiyi hər hansı qərar və ya sənəd yalnız və yalnız tövsiyə xarakteri daşıyır. Buna baxmayaraq, PY/TM-ə qarşı mübarizədə FATF-in əhəmiyyəti həddindən artıq böyükdür. Bu günlərdə FATF tərəfindən hazırlanmış “40 Tövsiyə” və “9 Xüsusi Tövsiyə” (bundan sonra – FATF Tövsiyələri) hər

bir dövlətdə və müvafiq məqsədlərlə fəaliyyət göstərən beynəlxalq qurumlarda PY/TM-ə qarşı mübarizə sahəsində rəhbər rolunu oynayır. Dünya Bankı, Avropa Şurası və hətta BMT öz üzvlərinin PY/TM-ə qarşı mübarizəsinin lazımi səviyyədə olub-olmamasını qiymətləndirərkən məhz FATF Təvsiyələrinə istinad edir. FATF-in ən əsas nailiyyətlərindən biri o oldu ki, PY artıq yalnız nağd pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar kimi deyil, daha geniş spektrli əməllərlə əlaqədar mənfəətli təzahür kimi qəbul edilməyə başlanmışdır [5, s.51]. Vyana Konvensiyasının verdiyi mandata əsasən, 1997-ci ildə Cinayətkarlığa və narkotiklərin yayılmasına qarşı mübarizə üzrə BMT-nin Departamenti nəzdində PY-yə qarşı mübarizə üzrə xüsusi Qurum yaradılmışdır. O vaxtdan bəri qurum tərəfindən “PY-yə qarşı mübarizə üzrə Tədbirlər Planı” icra edilməkdədir. Tədbirlər planının əsas məqsədi də üzv dövlətlərə PY-yə və TM-ə qarşı mübarizə, o cümlədən cinayət nəticəsində əldə edilmiş varidatın müəyyən edilməsi, həbsi və müsadirəsi istiqamətində müvafiq texniki yardım göstərməkdən ibarətdir. Bununla əlaqədar həm anglo-sakson, həm də kontinental hüquq sistemləri üçün PY-yə qarşı mübarizə üzrə nümunəvi qanunlar hazırlanmışdır [5, s.51].

Baş Assambleyanın 15 noyabr 2000-ci il tarixli 55/24 sayılı qətnaməsi ilə qəbul edilmiş BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa Qarşı Konvensiyası transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizədə əsas beynəlxalq sənəddir.

Palermo Konvensiyasının “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin yuyulmasının kriminalaşdırılması” adlı 6-cı maddəsində deyilir:

I. Əmlakın cinayət fəaliyyəti və ya bu cür fəaliyyətdə iştirak nəticəsində əldə edildiyini bilə-bilə, həmin əmlakın qeyri-qanuni mənəbəyini gizlətmək və ya əsas hüquq pozuntusunun törədilməsində iştirak edən hər hansı şəxsə öz əməllərinə görə hüquqi məsuliyyətdən qaçmaq üçün yardım etmək məqsədilə həmin əmlakın ötürülməsi və ya onun statusunun dəyişdirilməsi;

II. Əmlakın cinayət fəaliyyəti və ya bu cür fəaliyyətdə iştirak nəticəsində əldə edildiyini bilə-bilə həmin əmlakın həqiqi təbiətinin, mənşəyinin, olduğu və yerləşdiyi yerin, hərəkətinin və ya onunla əlaqədar hüquqların gizlədilməsi və ya

ört-basdır edilməsi; dövlətlərin öz konstitusional prinsipləri və öz hüquqi sistemlərinin əsas konsepsiyaları nəzərə alınaraq;

III. Əmlak qəbul olunduğu zaman onun cinayət fəaliyyəti və ya bu cür fəaliyyətdə iştirak nəticəsində əldə edildiyini bilə-bilə əmlakın əldə olunması, ona sahiblik və ya ondan istifadə edilməsi;

IV. Yuxarıdakı müddələrdə müəyyən edilmiş hər hansı bir əməlin törədilməsində iştirakçılıq və ya birgə iştirakçılıq, ona cəhd, kömək, təhrik və ya onunla əlaqədar təşkilatçılıq edilməsi [15].

Bu Konvensiyanın 6-cı maddəsinə görə xarici ölkənin yurisdiksiyası altında baş vermiş əməlin predikativ cinayət sayılması üçün bu əməlin hər iki dövlətin qanunvericiliyinə əsasən cinayət sayılmasının zəruri olduğunu, bu iki şərti Azərbaycan vətəndaşları və ya respublikada daimi yaşayan vətəndaşlığı olmayan şəxslərə münasibətdə qanunvericiliyimizlə tam nəzərdə tutulmasını və bu iki şərtin digər şəxslərə münasibətdə Azərbaycanın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrlə nəzərdə tutula bilməsini nəzərə alaraq qənaətə gələ bilirik ki, qanunvericiliyimiz əsasında predikativ cinayətlərə müvafiq yurisdiksiyanın tətbiq edilməsindəki şərtlər bu məqsədlər üçün beynəlxalq standartlarla nəzərdə tutulmuş şərtlərə tam uyğundur [5, s.45]. Palermo Konvensiyası, həmçinin Çirkli pulların yuyulmasına qarşı mübarizə tədbirlərini də müəyyənləşdirir (maddə 7). Belə ki, hər bir İştirakçı Dövlət hərtərəfli daxili tənzimləmə və nəzarəti təsis edəcək banklar və bank olmayan maliyyə institutları üçün rejim və lazım olduqda çirkli pulların yuyulmasının bütün formalarının qarşısını almaq və aşkar etmək üçün öz səlahiyyətləri daxilində çirkli pulların yuyulmasına xüsusilə həssas olan digər orqanlar təsis etməlidir ki, onlar öz səlahiyyətləri daxilində müştərinin identifikasiyası, uçotunun aparılması və şübhəli əməliyyatlar barədə məlumat verməklə mükəlləf olsunlar. İştirakçı dövlətlər çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə məqsədilə məhkəmə, hüquq-mühafizə və maliyyə tənzimləyici orqanları arasında qlobal, regional, subregional və ikitərəfli əməkdaşlığa çalışmalıdırlar [15].

Çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə sahəsində Avropa İttifaqı çərçivəsində də beynəlxalq

sənədlər qəbul olunmuşdur. Strasburq Konvensiyası və ya CETS 141 kimi də tanınan Cinayətdən Gələn Gəlirlərin Yuyulması, Axtarışı, Müsadirəsi haqqında Konvensiya cinayətin təhqiqatı və izlənməsi sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığı və qarşılıqlı yardımını asanlaşdırmaq məqsədi daşıyan Avropa Şurasının Konvensiyasıdır. Konvensiya dövlətlərə hətta tam qanunvericilik harmoniyası olmadıqda belə eyni dərəcədə səmərəlilik əldə etməkdə kömək etmək məqsədi daşıyır. Tərəflər xüsusilə cinayət yolu ilə əldə edilmiş gəlirlərin yuyulmasını cinayət hesab etməyi və alətləri və əldə edilmiş gəlirləri (və ya dəyəri bu gəlirlərə uyğun gələn əmlakı) müsadirə etməyi öhdələrinə götürürlər.

Çirkli pulların yuyulması ilə mübarizədə qaydalar müəyyən edən sənədlər içərisində Avropa Birliyinin Direktivləri xüsusi yer tutur. Çirkli pulların yuyulmasının qarşısını almaq və Birliyin maliyyə təhlükəsizliyini qorumaq üçün maliyyə sistemində nəzarətlə bağlı Avropa İttifaqının hüquqi bazası həmişə kifayət qədər yüksək səviyyədə olmuşdur [12, s.124]. İlk hüquqi sənədlərdən biri “Maliyyə sistemindən çirkli pulların yuyulması məqsədi ilə istifadəsinin qarşısının alınması haqqında” 91/308/EEC sayılı Direktivdir. Sənəddə ilk dəfə olaraq “çirkli pulların yuyulması”, “müşətilərin müəyyən edilməsi vəzifəsi” və s. kimi anlayışlar təqdim edilib [13, p.18]. Bəzi dəyişikliklərə məruz qalan növbəti sənəd 2001-ci il Direktivi oldu. Onun müddəaları çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə üçün nəzarətin həyata keçirildiyi qurumların dairəsini əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirdi. Kompüter texnologiyasının inkişafı, eləcə də internet vasitəsilə qeyri-qanuni maliyyə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi yolları ilə 2001-ci il Direktivinin müddəalarına yenidən baxılması zərurəti yarandı. Üçüncü belə sənəd “Maliyyə sistemindən çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi üçün istifadəsinin qarşısının alınması və onun həyata keçirilməsi tədbirləri haqqında” 25 oktyabr 2005-ci il tarixli Direktivdir. Onun müddəaları Avropa İttifaqının maliyyə sistemində çirkli pulların yuyulmasının aşkar edilməsində hüquq-mühafizə orqanlarının səlahiyyətlərini və fəaliyyət dairəsini daha da genişləndirdi [10, s.252]. Məhz

2005/60/EC Direktivi Direktivlər arasında “terrorizmin maliyyələşdirilməsi” anlayışını təqdim edən birinci Direktiv oldu. Hazırda 2005/60/EC Direktivi artıq qüvvədə deyil, çünki o, 24 iyun 2015-ci il tarixli Direktiv ilə əvəz edilmişdir.

Avropa Parlamentinin və Şurasının 20 may 2015-ci il tarixli Direktivi maliyyə sistemindən çirkli pulların yuyulması və ya terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi məqsədləri üçün istifadəsinin qarşısının alınmasına dair Qaydalara düzəlişlər edir. Avropa Birliyinin 2005-ci il Direktivini, 2006-cı il Direktivini (Avropa İqtisadi Zonası ilə əlaqəli mətn) və 2012-ci il Direktivini ləğv edir [9, p.445]. Maliyyə sistemindən çirkli pulların yuyulması və ya terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi məqsədləri üçün istifadəsinin qarşısının alınmasına dair 2015-ci il 20 may tarixli Avropa Birliyinin Direktivi maliyyə sistemindən çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə istifadənin qarşısının alınması proseduru tənzimləyən tənzimləyici aktdır [9, p.121]. Yeni Direktivin qəbulu nəinki Avropa İttifaqının bütün 27 üzv dövlətinin ərazisində çirkli pulların yuyulması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınmasında mühüm addım idi, həm də Avropa İttifaqına qoşulmağa daha 7 namizəd ölkə üçün qanunvericiliyin uyğunlaşdırılmasına yönəldilmişdi [9]. 2015-ci il Direktivinin əsas məqsədləri aşağıdakılardır: banklara olan tələblərin gücləndirilməsi, şirkətlərin benefisiar sahibləri haqqında məlumatların şəffaflığına dair tələblərin müəyyən edilməsi, əməkdaşlıq və məlumat mübadiləsi prosedurlarının sadələşdirilməsi. Aİ-yə üzv dövlətlərin maliyyə kəşfiyyatı orqanları arasında, Aİ üzvü olmayan ölkələrə qarşı tutarlı siyasətin işlənilməsi və Aİ ölkələrinin səlahiyyətli orqanlarının müvafiq sanksiyalar tətbiq etmək səlahiyyətlərinin gücləndirilməsi [14].

Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin leqallaşdırılmasına qarşı mübarizə sahəsində bütün dünyada olduğu kimi ölkəmizdə də müvafiq qanunvericilik tənzimləməsi və təşkilati mexanizmlər müəyyən edilmişdir. Azərbaycan bir sıra beynəlxalq sənədlərə qoşularaq bəzi müvafiq tədbirlər görmüşdür. Bu tədbirlər arasında Maliyyə Monitorinq Xidmətinin yaradılması, müvafiq qa-

nunvericiliyimizdə müəyyən dəyişikliklər edilməsi, müvafiq qanunvericiliyimizin tətbiqi üçün tədbirlər görülməsi, qanunvericiliyimizə riayət edilməsinə nəzarət, zaman keçdikcə onun bir daha dəyişdirilməsinə zərurət olub-olmaması məsələsinin daim nəzarətdə saxlanması, dövlət orqanları əməkdaşlarının və digər vətəndaşların bu sahədə daim maarifləndirilməsi kimi tədbirlər yer almışdır [5, s.54].

Çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə aparmaq üçün AR bir sıra beynəlxalq sənədlərə qoşulmuşdur. Belə ki, ölkəmiz terrorizmlə mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq aparmaq üçün 2002-ci ildə 1999-cu il Terrorizmin maliyyələşdirilməsi ilə mübarizə haqqında BMT Konvensiyasını, 2004-cü ildə Terrorizmin qarşısının alınması haqqında Avropa Konvensiyasını, digər cinayət məsələləri üzrə 1992-ci ildə BMT-nin narkotik və psixotrop maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında Konvensiyasını (20 dekabr 1988-ci il, Vyana), 2002-ci ildə Ekstradisiya haqqında Avropa Konvensiyasını və 2 Əlavə Protokolu, 2003-cü ildə Cinayət məsələlərində qarşılıqlı hüquqi yardım haqqında Avropa Konvensiyasını və ona Əlavə Protokolu, 2000-ci il Mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı BMT Konvensiyasını (Palermo Konvensiyası), Cinayət fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlərin leqallaşdırılması, aşkar olunması, götürülməsi və müsadirə edilməsi haqqında AŞ Konvensiyasını, 2004-cü ildə Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında AŞ Konvensiyasını, Korrupsiya ilə əlaqədar mülki-hüquqi məsuliyyət haqqında AŞ Konvensiyasını, 2005-ci ildə BMT-nin Korrupsiya əleyhinə Konvensiyasını ratifikasiya etmiş, 2001-ci ildə Cinayət məsələlərindəki işlərin nəqli haqqında Avropa Konvensiyasını, 2004-cü ildə Terrorizmin qarşısının alınması haqqında Avropa Konvensiyasına düzəliş edən Protokolu, Korrupsiyaya qarşı BMT Konvensiyasını, 2005-ci ildə Terrorizmin qarşısının alınması haqqında AŞ Konvensiyasını imzalamışdır [2]. Cinayət fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlərin leqallaşdırılmasına, axtarışına, həbsinə, müsadirəsinə və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə dair” 2017-ci ildə 2005-ci il mayın 16-da Varşava şəhərində imzalanmış Avropa Şurasının Konvensiyası Azərbaycan Respublikasının mü-

vafiq qeyd-şərt və bəyanatları ilə təsdiq edilməsi haqda qanun qəbul olunmuşdur.

Qeyd etməliyik ki, 80-ci illərin sonunda Azərbaycan çətin vaxtlar yaşasa da, müstəqilliyinin bərpasını elan etdikdən qısa müddət sonra Vyana Konvensiyasına qoşulub, onun bütün tələblərinə bu günədək tam həcmdə riayət etməyə çalışır. 2002-ci ildə Azərbaycan Avropa Şurasının Pulların yuyulmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı tədbirlərin qiymətləndirilməsi üzrə Ekspertlər Komitəsinə (bundan sonra – MONEYVAL) üzv olmuşdur. O vaxtdan bəri PY və TM-ə qarşı mübarizə istiqamətində Azərbaycan tərəfindən bir sıra əhəmiyyətli tədbirlər görülmüşdür. Bəri başdan qeyd etmək lazımdır ki, 2003-cü ildə Nazirlər Kabineti yanında yaradılmış Pulların yuyulmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı tədbirlər üzrə Ekspertlər Qrupu tərəfindən işlərin əksəriyyəti görülmüşdür. Belə ki, qrupun təşəbbüsü ilə Cinayət Məcəlləsinə PY əməlini kriminallaşdıran maddə (CM-in 193-1) əlavə edilmişdir. Bununla əlaqədar CM-in 241-ci maddəsi (“Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə əldə edilmiş pul vəsaitini və ya digər əmlakı leqallaşdırma”) qüvvədən düşmüşdür. Milli qanunvericiliyimiz kontekstində PY CM-in bir neçə maddəsi çərçivəsində nəzərə alınmalıdır. Belə ki, adı çəkilən əməllər cinayət məsuliyyəti yaradır:

1. Yalançı sahibkarlıq, yəni kredit almaq, rüsumlardan azad olmaq və ya digər əmlak mənfəəti əldə etmək, yaxud qadağan edilmiş fəaliyyəti gizlətmək məqsədilə sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirmək niyyəti olmadan müəssisə və ya digər hüquqi şəxsin yaradılması xeyli miqdarda ziyan vurduqda, habelə xeyli miqdarda gəlir əldə etməklə törədildikdə [1, s.166-167];

2. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərini və ya digər əmlakı leqallaşdırma, yəni cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə pul vəsaitlərinə və ya digər əmlaka qanuni status vermək, onların əldə edilməsinin həqiqi mənbəyini gizlətmək məqsədilə belə pul vəsaitləri və ya əmlakdan istifadə etməklə maliyyə əməliyyatlarının və ya digər əqdlərin həyata keçirilməsi [1, s.167-168];

3. Cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə pul vəsaitlərini və ya digər əmlakı əldə etmə, onlara

sahiblik və ya onlardan istifadə etmə, yaxud sərəncam vermə - Qabaqcadan vəd etmədən cinayət yolu ilə əldə edildiyini bilə-bilə xeyli miqdarda pul vəsaitləri və ya digər əmlakı əldə etmə, onlara sahiblik və ya onlardan istifadə etmə, yaxud onların əldə edilməsinin həqiqi mənbəyini gizlətmədən onlara sərəncam vermə [1, s.168-169];

4. Yuxarıdakı əməllərin törədilməsinə hazırlıq və ya cəhd [1, s.44], habelə əməllərin törədilməsində iştirakçılıq [1, s. 45-47].

Qanunvericiliyimizin qeyd olunan maddələrinə daha detallı baxdıqda onların beynəlxalq standartlara uyğun olduğunu və beynəlxalq sənədlərdə nəzərdə tutulmuş əməllərin qanunvericiliyimizdə əhatə olunduğu qənaətinə gələ bilərik. Əlavə edə bilərik ki, Strasburq və Varşava konvensiyaları dövlətlərə sözügedən əməllərin bir sıra digər şərtlərlə törədildiyi halda da kriminallaşdırılmasını tövsiyə edir. Belə ki, şəxs əmlakın cinayət yolu ilə əldə olunduğunu güman etməli idisə və (və ya) şübhələnibsə, gəlir əldə etmək (tamah) və (və ya) cinayət fəaliyyətini davam etdirmək məqsədilə fəaliyyət göstəribsə, cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmalıdır [6; 7]. Dövlətlərin ixtiyarına buraxılmış bu tövsiyələr PY-nin qəsdən deyil, ehtiyatsızlıqdan törədilməsi halını da əhatə edə bilər. Bu cür məsələlər qanunvericiliyimizdə əhatə olunmamışdır [5, s.36].

Pulların yuyulmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı tədbirlər üzrə Ekspertlər Qrupu "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə" haqqında qanun layihəsinin hazırlanmasında olduqca əhəmiyyətli rol oynamışdır. Xüsusilə vurğulanmalıdır ki, ABŞ Ədliyyə Departamentinin, Avropa Şurasının, BMT-nin Narkotiklər və Cinayət üzrə Ofisinin, Dünya Bankının və BVF-in nüfuzlu qurumlarının ekspertləri tərəfindən qanun layihəsi ümumilikdə müsbət qiymətləndirilmişdir. Hal-hazırda müvafiq qanun və bu qanunla bağlı digər normativ xarakterli aktlar qüvvədədir.

Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə haqqında AR Qanunu 10 fevral 2009-cu ildə qəbul edilmiş və 24 fevral 2009-cu ildə qüvvəyə

minmişdir. Bu Qanun cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və ya terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi ilə bağlı hüquqpozmaların aşkar edilməsi və qarşısının alınması üçün hüquqi mexanizmin yaradılmasına, belə pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə maliyyə sistemindən istifadə olunması imkanlarını istisna edən şəraitin yaradılmasına, bu sahədə dövlətin və cəmiyyətin maraqlarının qorunmasına yönəlmişdir. Qanun 4 fəsil, 22 maddədən ibarətdir və çirkli pulların yuyulması sahəsində istifadə olunan əsas anlayışları, cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasının və ya terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınmasına dair tədbirləri, maliyyə monitorinqi orqanının fəaliyyətinin təşkili qaydası və məsuliyyət məsələlərini müəyyən edir.

Bundan əlavə, AR-də çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə məqsədilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2015-ci il 3 iyun tarixli 211 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Xarici dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxslərinin Azərbaycan Respublikası ərazisində həyata keçirdikləri maliyyə əməliyyatları barədə məlumatların bu dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarına verilməsi Hədləri və Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı qəbul edilmişdir. Xarici dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxslərinin Azərbaycan Respublikası ərazisində həyata keçirdikləri maliyyə əməliyyatları barədə məlumatların bu dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarına verilməsi Hədləri və Qaydası" Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 76-1-ci maddəsinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının hesabatverən maliyyə institutları tərəfindən barəsində hesabat verilməli hesabların müəyyən edilməsi üçün həyata keçirilməli olan hərtərəfli yoxlama prosedurlarını, xarici dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxslərinin Azərbaycan Respublikasının ərazisində həyata keçirdikləri maliyyə əməliyyatları barədə məlumatların bu dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarına verilməsi hədlərini və qaydalarını müəyyən edir [2].

18 noyabr 2016-cı ildə "Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın le-

qallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizəyə dair 2017–2019-cu illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Sərəncam vermişdir. Milli Fəaliyyət Planı dövlət orqanlarının bu sahədə fəaliyyətlərinin effektiv əlaqələndirilməsini təmin edən koordinasiya mexanizminin yaradılması, onlar arasında əməkdaşlığın və məlumat mübadiləsi sisteminin səmərəliliyinin artırılması, qanunvericiliyin beynəlxalq standartlara tam uyğunlaşdırılması, beynəlxalq

əməkdaşlığın gücləndirilməsi, PY/TM-ə qarşı mübarizə aparan dövlət orqanlarının potensialının gücləndirilməsi və digər məsələləri əhatə edir [5].

Beləliklə, adı çəkilən hüquqi sənədlər AR-in ərazisində Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin leqallaşdırılmasına qarşı mübarizənin hüquqi əsasları olmaqla bu cinayət əməlinin törədilməsinin qarşısını almaq üçün preventiv tədbirlər müəyyən edir və PY-nin krimallaşdırılmasının hüquqi bazası rolu oynayır.

İstiadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. Bakı, Digesta nəş., 2021, 768 s.
2. “Xarici dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxslərinin Azərbaycan Respublikası ərazisində həyata keçirdikləri maliyyə əməliyyatları barədə məlumatların bu dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarına verilməsi Hədləri və Qaydası”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı: <https://e-qanun.az/framework/30114>
3. Z. Hacılı. Çirkli pulların yuyulması ilə mübarizə. Bakı - 2010, 236 s.
4. AR Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi saytı: www.mfa.gov.az
5. Cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizəyə dair 2017 - 2019-cu illər üçün Milli Fəaliyyət Planı
6. Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, 1990:
7. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=141>
8. Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism,
9. 2005:<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=198>
10. Ed. Efimova L.G., Mikheeva I. E., Alekseeva D.G., Pykhtin S.V., Khomenko E.G. Actual legal problems of banking practice. Collection of articles by students of the University. O.E. Kutafin presented at the conference (1.12.2016). "Prospekt Publishing House", 2017-08-14, 192 p.
11. Ekaterina. New Directive of the European Union on Combating Money Laundering and Terrorist Financing - Key Innovations of the European Anti-Money Laundering Regime (rus.), Association of Electronic Money Market Participants and Money Transfers
12. Elena Kondrat. Offenses in the financial sphere of Russia. Financial Security Threats and Countermeasures. Litres, 2017-09-05. 1406 p. Alberto Santa Maria. European Economic Law . - Kluwer Law International, 2009, 583 p.
13. Jeffrey Robinson, The Laundrymen, Arcade Publishing; 2nd edition, 1997, p. 368
14. Pierre-Laurent Chaten, John MacDowell, Cedric Mousset, Paul Allan Schott, Emile van der Doos de Villebois. Preventing Money Laundering and Terrorist Financing: A Practical Guide for Banking Professionals . - Alpina Publisher. 316 p.
15. R.V. Zhubrin. Combating Money Laundering: Theoretical and Practical Aspects . - Wolters Kluwer Russia, 2011, 490 p.
16. The fourth EU AML Directive comes into force – Gestion:
17. www.gestion-law.com.

18. UN Convention against Transnational Organized Crime, 2002:
19. <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>

**Seyyad Agayev
Fidan Akbarova**

**Legalization of money obtained through crime the importance of fighting back.
International, regional and national legal bases.**

This article is dedicated to highlighting the socially dangerous manifestations of the mentioned crime by showing international, regional and domestic legal acts in the fight against money laundering. In the article, various international and national legal acts are given as the legal bases of the crime of money laundering, and the importance of criminalizing this act is noted.

**Сайяд Агаев
Фидан Акбаова**

**Легализация денег, полученных преступным путем, важность противодействия.
Международные, региональные и национальные правовые основы**

Данная статья посвящена выделению общественно опасных проявлений указанного преступления путем демонстрации международных, региональных и внутригосударственных правовых актов в сфере борьбы с отмыванием денег. В статье в качестве правовых оснований преступления отмывания денег приводятся различные международные и национальные правовые акты, отмечается важность криминализации данного деяния.